

Kranjske sivke morijo pripravki s črnega trga

Umiranje čebel V Ivančni Gorici jablane škropili s sredstvom za zatiranje mravelj – Storilce skoraj nemogoče izslediti

LJUBLJANA – Analize zmanjšanja števila čebel na štirih lokacijah med koncem aprila in sredino maja, ki so prizadele 227 panjev, so pokazale, da so te umirale zaradi strupenega koktajla. Zamešali so ga nevestni kmetje, nemara nepridprav, ki jim jo je hotel zagosti, in deloma kar čebelarji sami.

MAJA PRIJATELJ

V mrtvicah pri čebelarjih v Celju, Novi Gorici, Novem mestu in Ivančni Gorici so našli biocidne pripravke, ki se za zatiranje živih organizmov (na primer mravelj in pršic) ne uporabljajo zgolj v kmetijstvu, snovi, ki jih vsebujejo registrirana zdravila za zatiranje varoje (timol, kumafos), in tudi pesticidi, ki so pri nas prepovedani. Ker gre za mešanico več učinkovin, ni mogoče z gotovostjo reči, da so letošnje spomladanske pomore povzročila fitofarmaceutska sredstva, poudarja generalna direktorica Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin dr. **Vida Čadonič Špelič**. Za letošnje najbolj množične pomore v Ivančni Gorici, kjer so trije čebelarji izgubili 113 panjev, sta po njenih besedah glavna krivca biocid fipronil in »lahko tudi nepravilna in nevarna uporaba veterinarskih zdravil«.

Specialist za tehnologijo čebelarjenja pri Čebelarski zvezi Slovenije **Vlado Avguštin** slednje zavrača, saj so bile učinkovine iz zdravil za zatiranje varoje »zaznane v zelo majhnih koncentracijah, ki niso vplivale na zastrupitev čebel«. Resnično problematičen pa je fipronil. Glede na toksiološke lastnosti je strupen pri vdihavanju, stiku s kožo in zaužitju, hkrati pa dolgotrajna izpostavljenost lahko povzroči hude poškodbe zdravja, navaja Avguštin. Po analizah Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano v Mariboru so ga vsebovali mrtvice čebel pri čebelarji iz Ivančne Gorice in zeleni deli jablan neposredno ob čebelnjaku.

Fipronil kot aktivno učinkovino vsebujejo registrirani biocidni pri-

Zastrupitev čebel je zadnja leta manj, a še vedno se dogajajo vsako leto. Zakrivijo jih večinoma nevestni uporabniki pesticidov. FOTO LEON VIDIC

pravki za talno zatiranje mravelj in pršic, v fitofarmaceutskih sredstvih pa je v Sloveniji prepovedan od leta 2004, drugod v Evropski uniji (skoraj popolna) prepoved velja šele od letos. »Na sadnem drevju se fipronila nikoli ni smelo uporabljati, kar pomeni, da je bil nanj nanesen oziroma je šlo za uporabo neregistriranega pesticida v kmetijstvu«, poudari Čadonič Špeličeva. Proti lastniku sadovnjaka je uprava za varno hrano sprožila prekrškovni postopek, sam krivdo zanika. Zagrožena kazen za najdbo neregistrirane aktivne snovi fipronila je 2000 evrov.

Poostren nadzor

Primerov, ko je policija zaradi pomorov čebel kazensko ovadila konkretnega storilca, v preteklosti skoraj ni bilo. Zabeležili jih nismo niti ob največjih množičnih pomorih čebel v Prekmurju konec aprila 2011, ko je umrlo več kot 2600

čebelijih družin. Kazenske ovadbe so bile večinoma spisane zoper neznanega storilca. Pri Čebelarski zvezi Slovenije prav neizsleditvi krivcev in njihovega neznanstva pripisujejo delno odgovornost za nadaljevanje pomorov. Na upravo za varno hrano pa odgovarjajo, da iz analitičnih izvidov pogosto ni mogoče neposredno povezati pomora čebel z nepravilno uporabo fitofarmaceutskega sredstva. V čebelijih mrtvicah je po navadi prisotnih več snovi hkrati. V mrtvicah iz lanskim pomorom so bili na primer biocidni pripravki in zdravilo za zatiranje varoje, v enem primeru pa v sledih tudi aktivna snov klorpirifos-metil, ki jo vsebuje fitofarmaceutski pripravek Reldan 22EC.

Uporaba neregistriranih pesticidov, kakor je fipronil, kaže še na eno težavo – delovanje črnega trga s pesticidi, na kar prav tako dalj časa opozarja Čebelarska zveza Slovenije. Predsednik Boštjan

Noč je na okrogli mizi o ajdi konec aprila poudaril, da je brez večjih težav mogoče iz Hrvaške ali katere druge sosednje države v Slovenijo preplati pesticide, ki pri nas niso dovoljeni, tam pa. Kmetje naj bi jih med drugim uporabljali tudi zato, ker so cenejši od registriranih. Noč je pristojne pri nas pozval, naj s sosednjimi državami okrepijo sodelovanje in poostrijo nadzor nad prehajanjem nedovoljenih pesticidov v Slovenijo.

Na upravi za varno hrano se zavajajo razširjenosti črnega trga z neregistriranimi pesticidi, zato so fitosanitarni inšpektorji letos poleg rednega nadzora izvedli poostreno akcijo pravilne rabe pesticidov v povezavi z varstvom čebel in okolja. V njej so izvedli nadzor nad uporabo pesticidov pri uporabnikih – opravili so 21 pregledov – in vzorčenje zelenih oziroma cvetočih delov rastlin. To je potekalo od desetega do sedemnajstega aprila,

odvzeti so bili vzorci cvetočih delov jablan in ogrščice, končno poročilo bo objavljeno konec maja.

Nevarnih še več pesticidov

Eden od vzrokov za pokončanje 45 panjev Celju 23. marca letos je bil klotianidin, za katerega v Sloveniji prav tako ni registriranega pripravka. Pesticid spada v razred neonikotinoidov, ti pa v generacijo novjših pesticidov in so za čebeljo družino še posebej strupeni, pravi Avguštin. Spadajo med sistemne ne insekticide, kar pomeni, da jih rastline vsrkajo s koreninami, z

rastlinskim sokom pa se prenesejo po vsej rastlini in zagotovo zaščito pred škodljivci tudi med rastjo. Neonikotinoidi »delujejo na prebavni in živčni sistem žuželk. V večjih količinah deluje neposredno – čebele izgubijo orijentacijo in ne najdejo več panja –, v manjših posredno, denimo prek spremembe vedenja, ki je odločilno za preživetje družine. Čebele ne nosijo več hrane, zaradi spremembe vedenjskega vzorca in sesutja imunskega sistema jih pogosteje napadejo paraziti in bolezni. Škodljivi učinki neonikotinoidov se najpogosteje pokažejo v čebelji družini šele po daljšem času ob koncu zime«. Kmetijski minister je po množičnih pomorih v Prekmurju klotianidin skupaj z dvema drugima pesticidoma iz skupine neonikotinoidov prepovedal – evropska komisija je na ravni celotne Evrope unije to storila lani – in odletel v Sloveniji ni bilo več množičnih čebelijih pomorov.

Število zastrupitev čebel se je v zadnjih letih vsekakor zmanjšalo, pritrudi Avguštin. To lahko pripisemo večji ozaveščenosti uporabnikov fitofarmaceutskih sredstev in zakonodaji, ki predpisuje obvezno usposobljenost njihovih uporabnikov. Kljub temu se na žalost še vedno najdejo posamezniki, ki se poživljajo na predpise in jih uporabljajo v nasprotju z njimi. »Na trgu je še vedno dovoljenih 37 pesticidov, večinoma insekticidov, ki so prav tako zelo nevarni za čebele. Med njimi so tudi neonikotinoidi za pršenje po zelenih delih rastlin. V Čebelarski zvezi Slovenije ugotavljam, da se je njihov nabor v zadnjih letih povečal s sredstvi za uničenje koloradskega hrošča. Ker gre za zelo nevarna oziroma strupena sredstva, smo na ministrstvo za kmetijstvo in okolje navlošili pobudo, da prepove njihovo prodajo,« pove Avguštin.

Zmanjšanje števila čebel

	2009	2010	2011	2012	2013
število čebelarjev s prijavo	9	8	28	9	12
število prizadetih panjev	153	265	2130	290	358
število odvzetih vzorcev	21	18	80	22	16

DELO Vir: IRSKO, 2012 in UHVHVR, 2013

Ne varčujemo, le skozi okno ne mečemo stvari

Človek: navodila za uporabo Treba je začeti živeti v lastnih telesih, odpraviti nepotrebno, to pa spremeni tudi možgane

LJUBLJANA – Izpod peresa Nare Petroviča prihaja izčiščena in oplemenitena četrta izdaja dela, ki si je med slovenskimi somišljeniki prisluzila domala kulturni značaj, je na predstavitvi knjige Človek: navodila za uporabo dejala urednica založbe Sanje Tjaša Koprivec.

BORUT TAVČAR

»Samo zaradi načina, kako kavamo, na leto izgubimo milijardo evrov. Iz iztrebljanja smo naredili pravo malo religijo, zapremo se v sobico in se ustrašimo, če kdo pritise na kljuko,« pravi **Nara Petrovič** in dodaja, da je iztrebljanje poleg dihanja človekovo najmočnejše področje. Petrovič, ki so ga bosonoga sprejemali predsedniki in evropski parlamentarci, je tudi eden prvih pobudnikov akcije Očistimo Slovenijo v enem dnevu. V knjigi in tudi sicer zagovarja iztrebljanje čepa, saj sedenje na stranišni školjki povroča

celo vrsto težav, kot nadgradnja po kompostno stranišče, saj, kot pravi arhitekt **Ira Zorko**, »zdaj iztrebke izplakujemo v vodo, ki tega edina ne potrebuje«. »V Švici že spodbujajo kompostna stranišča, novejša omogočajo tudi ločevanje urina in blata,« dodaja Petrovič.

Preprostost s težo

Sourednik knjige **Jure Capuder** je omenil, da se ukvarja s terapijami in celostnim zdravljenjem, Petrovičev priročnik pa je pustil drugačen vtis kot vse druge knjige. »Bralcu namreč predstavlja reči, ki so mu najbližje, a se obenem z njimi ne ukvarja, denimo z dihanjem, prehranjevanjem, iztrebljanjem. Ponuja preprostost s težo,« je poudaril Capuder. Zorko je dodal, da nikoli nismo brezdomci, saj je človekovo telo popolna hiša oziroma »bivališče, ki ne izstavlja računov in se celo samo zdravi«. Zorko meni, da je danes pravi revolucionar tisti, ki hoče stvari spet spraviti nazaj v harmonijo.

Petrovič je opozoril, da smo v življenja dodali veliko predmetov in navad, ki so nas pravzaprav vkalupili in omejili. Tako smo se navadili na stole in mize, da se v praznem prostoru po navadi počutimo nelagodno in se postavimo nekam ob steno. »Razen otrok, ti se usedejo na sredino prostora in se začnejo igrati,« je naravno vedenje opisal Petrovič. Podobno je z neobutimi stopali. Njegova stopala berejo teren in zbirajo utrinke, ki se mu zapisujejo v spomin. »Vsa mesta in druge kraje, ki sem jih obiskal, sem spoznal še v dimenziji, ki je drugi ne poznajo. Prah, dež, struktura površin, vse to je odprlo del spomina,« je pojasnil.

Majhni koraki, velike zmage

Na vprašanje, kako vse to vedenje prenesti na odločevalce, je Petrovič odgovoril, da je v sedmih letih toliko odrasel, da ne poskuša več prepričevati ljudi. Ugotavlja pa, da se premika in da majhni premiki lahko vodijo do velikih zmag. »Včeraj je bilo objavljeno, da bo

Ljubljana prva prestolnica zero waste (nič odpadkov). Ta novica je prišla po dveh letih boja proti sežigalnici v Ljubljani,« pravi Petrovič in dodal, da je bil bos sprejet

Človekovo telo je popolno bivališče. FOTO BORUT TAVČAR

tudi pri predsedniku države in v evropskem parlamentu. »Ko se sezubeš, se v telesu vključi cela vrsta senzorjev, ki sicer spijo. Nehote tako sprožimo marsikateri proces

v telesu. Večina ljudi ima danes ozeke, predorni vid. Čutimo marsikaj več, kot smo sposobni oziroma pripravljeno dojeti. Zato je treba začeti dejavno uporabljati in čutili telesa, ne pa jih zgolj ohranjati, da se ne obrabijo. Spremeniti je treba tudi učne programe, saj šole zdaj ne spodbujajo čutenja,« meni Capuder in dodaja, da se skozi vsakodnevne majhne spremembe in redno vadbo fiziološko spremenijo tudi možgani.

»Nove tehnologije so seveda koristne, tudi uporabljaj jih s pridom, vendar le toliko, da me ne omejujejo in vkalupljajo v nezdaren način življenja,« pa je odgovoril na opazko, da je šel pogovor bolj v smer tega, da se človek usede pod drevo. Zorko je dejal, da je knjiga navodilo za opustitev nekaterih navad. Ogromno je napotkov, kako porabi manj energije, manj hrane, kako dobiti hrano, ki je vsenaokrog nas, celo kako manj dihati. »Če bi se odločili, da bomo hodili bos, bi tudi okoli urejali drugače,« meni Zorko.

Pravilno ločevanje odpadkov med študenti

Osveščanje Ta teden so na vrsti študenti v Ljubljani, dejaven je tudi facebook profil Ločujem odpadke

LJUBLJANA – Družba Slopak že ves teden izvaja informacijske točke v ljubljanskih študentskih naseljih, prihodnji teden sledijo še naselja v Kopru in Mariboru, ki bodo tudi dobila nove zabojnike. Študenti so imeli največ težav z razvrščanjem papirnatih robkov.

SLOPAK

Ta teden se je začela akcija ozaveščanja in informiranja študentov v študentskih naseljih v Ljubljani. Družba Slopak je v okviru evropskega projekta LIFE+ Ločujem odpadke študentske domove opremila z novimi zabojniki s pisanimi nalepkami, ki prikazujejo okoljske prihranke. Izvedene so bile prve informacijske točke v Mestnem logu, na Topniški, Kardeljevi ploščadi in v Rožni dolini. Demonstratorji družbe Slopak so v sodelovanju z demonstratorji Snage Ljubljana stanovalce študentskih

naselij informirali o prednostih ločenega zbiranja odpadkov, razreševali dileme ob ločevanju ter jim predstavili tudi ljubljanski Center ponovne uporabe.

Robčki so biološki odpadek

Študentje so izpolnjevali kratek vprašalnik, s katerim so lahko preverili svoje poznavanje pravilnega razvrščanja odpadkov v za to namenjene zabojnike. Največ težav jim povzročajo papirnatih robčki in papirnate (kuhinske) brisačke, za katere so skoraj vsi zatrtili, da sodijo med papir. Ta odgovor je napačen. Sodijo namreč v zabojnik za biološke odpadke, saj so razgradljivi. Pogosta dilema je še aluminijasta folija, za katero jih mnogo ni vedelo, kam sodi. Pravilno jo odložimo v zabojnik za embalažo, tako kot tudi plastenke, kartonsko embalažo, v kateri so

bila tekoča živila (tetrapak), pločevinke in konzerve. Pomembno je, da vse vrste embalaže izpraznimo oziroma iztočimo ter jo, preden jo odvržemo v zabojnik za embalažo, tudi stisnemo.

Z napravnicami ni težav
Študentje so se izkazali v poznavanju možnosti za odlaganje odluzene električne in elektronske opreme, ki jo pravilno imajo za nevaren odpadke, in jo posebej

odnesejo v zbirne centre ter na posebna mesta za zbiranje odluzene električne in elektronske opreme. Dobro poznajo tudi možnosti za odlaganje zdravil, ki jim je pretekel rok uporabe. Te najpogosteje odnesejo v lekarno. Na informacijski točki pa so izvedeli še za možnost, da odpadke prinesejo na premično zbiralnico nevarnih odpadkov. Tja lahko med drugim odnesejo nevarne odpadke iz gospodinjstev ter manjšo odpadno električno in elektronsko opremo, olja, čistilna sredstva, barve, lake, topila, baterije, akumulatorje, zdravila in drugo.

Koper, nato Maribor

V ponedeljek so na vrsti za preverjanje znanja o ločevanju odpadkov študenti v Kopru, nato pa se info točka družbe Slopak seli v študentska naselja na Gosposveti, Tyrševi in na Lentu v Mariboru. Dogajanje v študentskih naseljih lahko spremljate na facebook strani Ločujem odpadke.

PARTNERSTVO ZA OKOLJE

Evropski projekt LIFE 10 INF/SI/136 Ločujem odpadke vodi družba Slopak d.o.o., partner je Delo d.d. Vrednost projekta je 671.558 evrov. Partnerja Slopak in Delo sofinancirata 51 odstotkov (342.495 evrov). Evropska unija s podporo finančnega mehanizma LIFE+ sofinancira 49 odstotkov (329.063 evrov). Zelena stran je v celoti namenjena projektu LIFE10 INF/SI/136.

Na vaša vprašanja o ločevanju odpadkov in varovanju okolja bomo poiskali odgovore. Vprašanja pošljite na naslov: zeleno@delo.si

POPRAVEK

Dne 9. 5. 2014 je bil v dnevniku Delo in na spletnem mestu <http://www.delo.si/> objavljen članek z naslovom Ločujmo tudi na pokopališčih, kjer ga Nina Koren, Slopak, opisuje na način ločevanja odpadkov na nekaterih pokopališčih in navaja, da smo na ljubljanskih Žalah znotraj pokopališča na prostoru za ločeno zbiranje odpadkov namestili zabojnike za zbiranje dveh vrst najpogostejših odpadkov, razgradljivih odpadkov in odpadnih nagrobnih sveč. Dejansko so na vseh osemnajstih pokopališčih v MOL, ki so v našem upravljanju, poleg navedenih dveh vrst zabojnikov že nekaj let nameščeni tudi zabojniki za »preostanek odpadkov«. V te zabojnike je dovoljeno odlagati večje plastične posode, zabojčke, lončke, plastično cvetje, steklenice, plastenke, pločevinke, plastične vrečke, vžigalnike, zelo velike sveče, ki ne gredo v zabojnik za ločeno zbiranje odpadnih nagrobnih sveč, itd. V njih ni dovoljeno odlagati večine odpadnih nagrobnih sveč, razgradljivih odpadkov, zemlje, peska in kamnoseških odpadkov. Ti zabojniki so opremljeni z rumeno nalepko. Direktor družbe **mag. ROBERT MARTINČIČ**

Nevladniki pozivajo evroposlanca

LJUBLJANA – Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij CNVOS ter Umanotera, slovenska fundacija za trajnostni razvoj, vidita v Čezaatlantskem trgovinskem in naložbenem partnerstvu (TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership) neposredno grožnjo obstoječim temeljnim pravicam ter zagotavljanju varne in zdrave prihodnosti za človeka in okolje. »Prosta trgovina je dvorezen meč. Ne nasprotujemo ji, vendar naj bo instrument trajnostnega razvoja, ne pa dobička korporacij na račun ljudi in okolja,« je poudarila direktorica Umanotere **Vida Ogorelec**. Pričakovana Umanotere in CNVOS pri obravnavi TTIP so popolna transparentnost vseh dokumentov in pogajanj, izločitev mehanizma ISDS (Investor state dispute settlement) oz. mehanizma za reševanje sporov med investitorjem in državo ter vključitev vsebin v podporo trajnostnemu razvoju. **Andrej Gnezda** iz Umanotere pravi, da so sporna zlasti področja, ki opredeljujejo nadzor nad prehransko varnostjo in kemikalijami, ter uvoz energentov, ki bo spodbujal nadaljnjo odvisnost od nekonvencionalno pridobljenih – »umazanih« – fosilnih goriv. Predstavniki Slovenije v evropskem parlamentu in evropskem svetu so pozvali, naj skrbijo za odprtost pogajanj in redno obveščajo slovensko javnost o dogajanju ter skupaj z njo oblikujejo stališča. Vse kandidate na prihajajočih nedeljskih evropskih volitvah so tudi pozvali k podpisu zaveze, da bodo kot evropski poslanci podprli zgolj tiste trgovinske sporazume, ki bodo na prvo mesto postavili človeka in okolje. Več na www.umanotera.org.

Hofer skrbi za ohranitev čebel

LJUBLJANA – V Hoferju so se skupaj s Čebelarsko zvezo Slovenije lotili prvega trajnostnega projekta z naslovom Skrbimo za medeno prihodnost, namenjena ohranitvi čebel v Sloveniji s pomočjo strokovnih raziskav in vzpostavitvi ustreznih standardov za izdelke iz medu. Ob tej priložnosti so odprli raziskovalni čebelnjak, zgrajen za proučevanje vpliva okolja na čebelje pridelke, analizo kakovosti njihovih pridelkov ter razvoj priporočil in prehrani ljudi, predvsem pri uživanju cvetnega prahu. Čebelnjak je izdelan v kranjskem slogu, po zgledu tipičnih čebeljakov na slovenskih tleh. Grajen je iz smrekovih brun iz slovenskih gozdov in je na strehi opremljen s fotocelicami. Z njimi pridobivajo energijo za delovanje tehnic, ki tehtajo posamezne panje in s tem kažejo, ali je čebelja družina pridelala dovolj medu. V čebelnjaku živi 20 čebelijih družin kranjske sivke, na vrhuncu njihovega razvoja pa bo v njem bivalo predvidoma več kot 1,2 milijona čebel. Projekt so zastavili širše od raziskovanja. Z različnimi aktivnostmi bodo osveščali o problematiki, predvsem pa s partnerji izobraževalci najmlajše, svoje dobavljive in zaposlene. Na policje bodo uvrstili čebelarji prijazen izdelek in slovenske izdelke iz medu.

Vikend v znamenju koles

LJUBLJANA – Ta vikend bo v Ljubljani kolesarski festival. Danes bo v znamenju posveta Kolesarjenje v slovenskih mestih – izživi in priložnost, ki bo dopolnjevala v mestni hiši, popoldne pa mu bosta sledila voden kolesarski ogled slabih in dobrih praks urejanja kolesarskega prometa in kolesarske infrastrukture ter parada kolesarjev starodobnikov. Osrednja prireditelj bo v soboto, 24. maja, dopoldne na Kongresnem trgu, kjer si bo mogoče ogledati in preizkusiti različna kolesa, kolesarsko opremo, literaturo, pripomočke, turistično ponudbo itd. Pripravili so tudi delavnice samopopravila in reciklaže koles, posilivake kolesarskih čelad ter voden kolesarski izlet po industrijski dediščini Ljubljane. V popoldanskem urah se bo festival s podobnim programom nadaljeval v BTC na parkirišču pred halo A. V nedeljo pa bo med drugim ob 12. uri v Tehniškem muzeju Slovenije v Bistri organiziran voden ogled kolesarske zbirke. Pripravila **BARBARA PAVLIN**

Prihodnjič v Zelenem Delu
Pisali bomo o projektu tako imenovanega socialnega kmetijstva, ki nastaja na Štajerskem. Pojasnili bomo, zakaj bi morala tudi pokopališča pospraviti črne kante, šli pa tudi k študentom v Koper in Maribor. Pišete nam lahko na zeleno@delo.si.